

BLOG

MAIG 2017

- L'audiència de TV3 està en mínims històrics, però la competència no està molt millor

ABRIL 2017

- Llums i ombres en les sales de cinema

FEBRER 2017

- El sector de la producció televisiva a Europa s'està concentrant a passos gegants
- Els ajuts al cinema i l'audiovisual a França, explicats pel CNC

GENER 2017

- La 'nova' BBC: finançament estable i expansió controlada

DESEMBRE 2016

- La producció catalana en el nou ordre audiovisual mundial

NOVEMBRE 2016

- L'OPA analitza el present de la producció audiovisual catalana i apunta els seus reptes de futur
- Seixanta anys de televisió a Espanya (i a Catalunya): i ara què?

OCTUBRE 2016

- La irrupció del Facebook Live a l'escenari audiovisual

SETEMBRE 2016

- Del Broadcasting al Media: les corporacions públiques europees i l'ecosistema digital

Seixanta anys de televisió a Espanya (i a Catalunya): i ara què?

16 NOVEMBRE 2016

JOAN M. CORBELLA
Professor de la UPF

La televisió espanyola acaba de fer 60 anys. El dia 28 d'octubre de 1956 van començar les emissions de Televisión Española (TVE) des de Madrid i va començar una nova era de la comunicació en un país sotmès de ple a l'ordre del règim franquista. Fins aquell moment, la premsa diària de caire local, provincial o regional era el mitjà de comunicació de referència, el que ofería el menú informatiu als ciutadans, ja que era impossible l'existència de diaris amb distribució a tot el territori de l'estat. La ràdio, una munió d'emissores disperses i agrupades en cadenes obligades a retransmetre els noticiaris de l'emissora oficial RNE (ara en diem pública), completava el paisatge.

La creació de TVE va significar sobretot per a l'autoritat franquista disposar d'un mitjà de gran audiència per a establir una nova hegemonia comunicativa, la de l'espai espanyol, per damunt dels espais comunicatius regionals i locals, com van fer la immensa majoria dels estats europeus després de la segona guerra mundial per a reforçar el sentiment de pertinença nacional i la cohesió social. Tot i que l'ampliació de la cobertura geogràfica va ser progressiva (primer Madrid, després les grans ciutats com Barcelona), l'objectiu era clar, i el resultat encara més: TVE va ser el gran agent social responsable de la creació i manteniment de la identitat espanyola, integrant de manera molt *sui generis* les cultures pròpies de cada terra, creant nous referents col·lectius, amb programes mítics (sèries i concursos) i personatges, alguns dels quals encara són avui símbols públics. Durant més d'un quart de segle va mantenir un paper preponderant en l'entreteniment casolà, desplaçant la ràdio, que es va desenvolupar amb una gran riquesa de gèneres i programes sobretot per part d'empreses privades –amb els límits establerts pel règim franquista– com en cap dels pocs països del nostre entorn, en la majoria dels quals la ràdio va seguir en règim de monopoli públic fins entrats els anys vuitanta.

La importància de TVE en l'escenari comunicatiu, polític i social es posa de manifest amb el fet que un cop restablerta la democràcia a Espanya, una de les primeres lleis en què va treballar el parlament fou l'Estatut de la Ràdio i la Televisió (aprovat al gener de 1980), en el que fou el primer intent de distanciar l'ens públic del govern. Trenta-sis anys després, el seu encaix en la *cosa pública* és encara una de les assignatures pendents. Paral·lelament, però, van aparèixer les primeres pressions per a admetre la televisió privada en el sistema comunicatiu espanyol, encapçalades per la petició d'autorització d'Antena 3 a finals del mateix any (Antena 3 era participada pels grup Godó, Zeta i l'editora del diari *Abc*).

TVE va tenir durant més de 25 anys el monopoli de la televisió a Espanya, fins que Euskadi i Catalunya van decidir dotar-se dels canals propis i emissores de ràdio i iniciar les emissions el 1983, forçant més enllà del que volien els grans partits espanyols la llei de 1980. Així van poder introduir de forma competitiva i no residual la ràdio i televisió en l'espai comunicatiu propi i reforçar les respectives cultures i identitats amb els mitjans del segle XX. Poc després, però, el 1989 altre cop l'equilibri es va trencar a favor de l'espai espanyol amb l'autorització de tres canals de televisió privada, i malgrat que TV3 pugui exhibir que lidera el mercat d'audiències, el fet és que gairebé el 80% del consum televisiu a Catalunya correspon a canals d'abast espanyol. Després de 1989, tota la regulació per a introduir més competència en el mitjà televisiu (satèl·lit, cable, TDT) no ha fet sinó reforçar l'espai espanyol, malgrat que s'hagin autoritzat els canals locals i la competència privada d'abast català.

Això ja difícilment canviarà. L'hegemonia televisiva ha mudat les seves claus en poc més de 25 anys. Primer, perquè l'espai propi de la comunicació a les comunitats autònomes ha quedat

ofegat per la fortalesa econòmica dels operadors privats espanyols, que els permet comprar i produir amb uns recursos molt superiors. Segon, perquè en el mercat televisiu espanyol aquests operadors han aconseguit deixar TVE en una posició de feblesa extrema, en audiència, en finançament i lligant de mans i peus la seva capacitat de programar continguts clau com els esports, i tot això sense comptar les crítiques que es poden fer a la gestió dels seus dirigents. Tercer, perquè seguint les mateixes dinàmiques de mercat d'altres països - pretesament naturals- s'ha acceptat sense gairebé cap traves que els operadors de telecomunicacions s'apoderin de la televisió de pagament i dels continguts de més impacte (els esports i sèries de prestigi), fruit de la seva capacitat econòmica superior a la dels operadors nadius mediàtics i l'estratègia d'integrar l'oferta de televisió en paquets amplis juntament amb els serveis de telefonia i internet.

D'aquella televisió pública que concentrava la meitat de la població espanyola davant la petita pantalla compartint personatges, temes i notícies no en queda res. Ni els programes de TVE ni els de cap canal rares vegades superen els pocs milions d'espectadors d'espectadors i la fragmentació de l'audiència dissipa la possibilitat de mantenir la capacitat integradora que exercia la televisió en dècades passades. Per això, avui no té massa sentit "celebrar" els 60 anys de TVE. En canvi, sí que té molt d'interès estudiar el significat dels 60 anys de transformacions profundes del mitjà i del sistema comunicatiu català, espanyol i d'arreu del món. Avui la televisió a Espanya és de grups empresarials que cotitzen a borsa i de grans companyies dels Estats Units que es van colant en el paisatge llogant canals, produint els continguts d'altres o oferint catàlegs a la carta, a més dels múltiples serveis audiovisuals que via internet i mòbils fan furor entre segments cada cop més grans de la població.

En aquest context, Televisió de Catalunya i el conjunt de la CCMA, la televisió privada d'abast català i les desenes de canals locals públics i privats han de trobar el seu lloc amb molt de realisme, no només amb entusiasme i amb nostàlgia de temps passats, i adequar la seva oferta de serveis a l'escenari digital en què empreses i ciutadans vivim.

De la mateixa manera, també han d'estudiar els canvis del sistema televisiu el conjunt d'iniciatives de caràcter molt divers que han generat els darrers 30 anys una indústria de producció autòctona, amb algunes empreses ben emplaçades en el mapa mundial, altres amb vinculacions estructurals amb els líders europeus o amb connexions en els mercats internacionals, i moltes més amb un desplegament centrat exclusivament a Catalunya i l'estat espanyol. El discurs imperant aquests tres decennis respecte a la funció de motor que la CCMA havia d'exercir respecte a la indústria audiovisual catalana potser avui ja no resulta sostenible i cal revisar-lo.

Finalment, falta també actualitzar l'argumentari que justifica la supervivència de les televisions públiques després de 60 anys a l'estat espanyol, com també la resta d'Europa. Probablement, ha de situar en un lloc secundari la reivindicació de la "televisió de qualitat", que ha de ser inherent a la prestació pública del servei, i sustentar-lo en l'enriquiment del pluralisme que comporta tenir operadors no lucratius en un mercat que avui és essencialment comercial, i que sembla que s'accepta com a evolució natural d'aquella televisió que va néixer després de la segona guerra mundial.